

“LA BONA PREMSA” A LA DIÒCESI DE GIRONA

ÀNGEL RODRÍGUEZ VILAGRAN

Resum

“La bona premsa” va ser una campanya sorgida a finals del segle XIX que va durar fins a la dècada de 1960 dedicada a propagar allò que l'Església entenia com a bones i males lectures. Afectava llibres i publicacions periòdiques. S'editaven revistes amb les lectures recomanades i llistats de llibres que havien de ser prohibits. Fou un moviment molt viu a l'Estat espanyol. Creà el Dia de la Premsa Catòlica, pioner al món, l'embrió de l'avui Jornada Mundial de les Comunicacions Socials que l'Església catòlica celebra de forma universal.

Paraules clau

Premsa, publicacions, llibres, bones lectures, males lectures censura, llibres prohibits.

Abstract

"The good news" was a campaign that emerged in the late nineteenth century which lasted until 1960. It was dedicated to spread what the Church understood as good and bad readings. It affected books and periodicals. They published journals with lists of recommended reading books, and others that should be banned. It was a lively movement in Spain, where the Day of Catholic Press was created, a pioneer event in the world, which was the embryo of today's World Day of Social Communications that the Catholic Church universally celebrates.

Key words

Newspapers, publications, books, reading good, bad readings censorship, banned books.

La paraula “bona premsa” sorgí d'una iniciativa dels pares agustins de l'Assumpció¹ que van obrir a París l'any 1870 la *Maison de la Bonne Presse* con-

¹ Es tracta d'una congregació de religiosos fundada a Nîmes el 1845 pel pare Emmanuel d'Alzon. Segueixen l'espiritualitat de Sant Agustí d'Hipona.

vertida avui amb el grup de premsa Bayard². L'objectiu era utilitzar aquest mot per propagar les publicacions periòdiques catòliques i llibres morals, el que es coneixeria també com a “bones lectures”. Barcelona en va ser pionera a l'Estat espanyol el 1871 amb el «Apostolado de la Prensa».

Pel que fa a la diòcesi de Girona va començar a tenir una entitat dedicada a les bones lectures l'any 1897, es tractava del Centro Especial para la propaganda de Buenas Lecturas. Després es crearia una Federació d'Associacions per al Foment de la Bona Premsa (1904) i més tard, una Junta Diocesana de la Bona Premsa (1916), rebatejada com a Organisme diocesà de la Bona Premsa (1935) quan va passar a dependre de l'Acció Catòlica. Són els embrions d'entitats d'Església a Girona dedicades als mitjans de comunicació.

ELS ORÍGENS: *LOEUVRE DES BONS LIBRES*, 1820

A principis del segle XIX la propagació de lectures hostils a la religió catòlica a França anaven en augment. En va tenir bona culpa el Partit Liberal francès que repartia de forma popular obres de Voltaire, Rousseau i Diderot entre els joves. Es calcula que entre el 1817 i el 1825 s'havien distribuït uns 2.700.000 mil llibres hostils a la religió.

L'arquebisbe de Bordeus, Mons. Aviau va reaccionar davant d'aquella campanya i va començar una propaganda contra el que ell anomenava “mals llibres”. El 1817 difon per a la seva arxidiòcesi un decret que van redactar els vicaris de París contra els mals llibres, organitza una conferència de Mons. Denis Frayssinous (Ministre d'Afers Eclesiàstics i d'Instrucció Pública de França i també Gran Mestre de la Universitat de París) i immediatament escriu una llibre titulat *Essai sur l'indifférence* del que ven 40.000 exemplars.

El 1820 el pare Julien Barault, que era vicari de Saint-Paul, una de les parròquies de Bordeus, compra llibres per posar en marxa una mena de bi-

² L'objectiu de la Maison de la Bonne Presse era doble: restaurar el moviment religiós un cop acabada la guerra franco-prussiana i assentar una presència catòlica mitjançant manifestacions de massa com pelegrinatges, ensenyances i premsa. La primera publicació va ser el 1873, *Le Pèlerin*, que encara avui s'edita. L'empresa portaria el nom de la *Maison de la Bonne Presse* fins el 1969. Aleshores es va decidir canviar-lo per Bayard Presse. Conservaven les inicials BP (*bonne presse a bayard presse*) i el grup editorial passava a portar el nom del carrer on estaven ubicats, el carrer Bayard. Una de les principals publicacions diàries que tenen actualment és el diari *La Croix*. Les publicacions del grup al món aglutinen a cinc milions de subscriptors, amb més de 150 revistes (3 en català). Estan especialitzats en públic infantil i juvenil.

biblioteca circulant. Primer la gaudirien els parroquians de Saint-Paul, però després i de forma progressiva, va anar a les altres parròquies de la ciutat. Així va néixer l'*Oeuvre des bons livres* (Obra dels bons llibres). Va comptar amb la col·laboració del beat Guillem Josep Chaminade (fundador de la Societat de Maria) i amb el propi arquebisbe de Bordeus, Mons Aviau, que l'aprovaria com a obra diocesana el 15 de novembre de 1820. Les parròquies de la ciutat de Bordeus i fins i tot del seu voltant, podien gaudir de llibres "bons", que feien augmentar la cultura religiosa dels habitants i contrarestaven les "dolentes" que els podien arribar. Els donatius que rebia l'associació permetien l'adquisició de nous volums i que l'obra s'eixamplés a altres diòcesis. Ciutats com Grenoble o París van copiar la idea i després va passar a altres països. Una xifra: al 1840 a la diòcesi de Bordeus hi havia 173 biblioteques circulants, 11.000 lectors i 55.000 volums en circulació. El mateix Papa Lleó XII va beneir l'*Oeuvre des bons livres* l'any 1824 i Gregori XVI la va erigir en arxiconfraria al 1832 dotant-la amb nombroses indulgències per aquells que en formessin part³.

INICIATIVES A CATALUNYA I A L'ESTAT

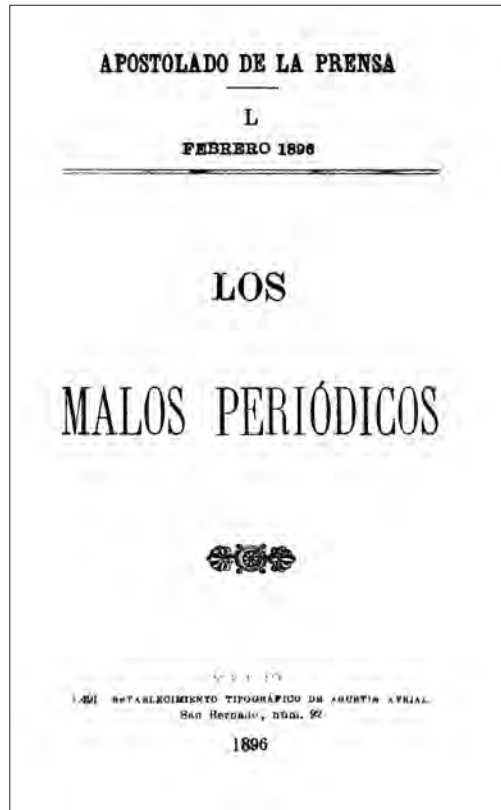
a) Apostolado de la Prensa

El papa Lleó XIII a l'encíclica *Etsi Nos* (1882) demanava que a cada província de cada nació es constituís un organisme que orientés els cristians que llegien diaris. El pontífex convidava també a divulgar publicacions de forma freqüent. Abans d'aquesta crida ja existia a Barcelona una entitat semblant. Es tractava del «Apostolado de la Prensa» nascuda el 1871. Estava presidida pel vicari capitular de l'Arquebisbat de Barcelona, Joan Palau, i com a vice-president, el capellà Fèlix Sardà Salvany⁴. Per a Sardà: "*nuestra táctica debe ser la de un gran ejército disperso en guerrillas*" (*Boletín Oficial del Apostolado de la Prensa*, gener de 1872, pàg.2).

³ Les indulgències s'aconseguien de diferents maneres com: visitar l'església, afavorir econòmicament l'entitat, denunciar un llibre "dolent" al Bisbe o actes de pietat d'entre altres coses.

⁴ Fèlix Sardà (Sabadell 1841-1916) va ser un sacerdot i propagandista català que va dirigir la *Revista Popular* (1871-1916). Des d'aquesta publicació va escriure articles contra la francmaçoneria, l'espiritisme, el protestantisme i l'anarquisme. Va escriure diversos llibres, opuscles ... La seva obra més coneguda és *El liberalismo es pecado* (1884).

Revista *Apostolado de la Prensa*, febrer de 1896.

Si l'obra impulsada a Bordeus primava la creació de biblioteques per difondre les bones lectures, a la de Barcelona es regalaven o es venien a preu molt baix llibres, revistes i altres publicacions pels carrers i mercats. També tenien la intenció de crear biblioteques i fundar juntes diocesanes que serien presidides pels rectors de la parròquies.

L'entitat no va acabar de funcionar com s'esperava i va necessitar una re-fundació el 1891 a Madrid, que va comptar amb l'ajuda de la noblesa. A diferència de l'anterior, el president no era imposat des de l'estament eclesiàstic. Aquesta nova etapa va suposar un èxit: des de 1892 fins el 1904 van imprimir 6.311.250 opuscles, dels quals, 1.500.411 es distribuïren gratuïtament als hospitals, presons, escoles, fàbriques, asils, pels carrers de barris marginals i obrers. També havien editat llibres sobre moralitat.

Des de l'any 1892 van editar una revista mensual d'una seixantena de pàgines amb lectures moralitzadores que portava el mateix nom que l'associació. També, i des de 1894, treien al mercat una altra revista, en aquest cas

mensual, *La Lectura Dominical*. S'hi trobaven notícies, efemèrides, santoral, narracions moralitzadores, llistat de llibres bons...

L'any 1893, l'entitat tenia 785 socis que es repartien a Madrid (395 socis), Barcelona, Cadis i fins i tot a Manila, la capital de Filipines, aleshores colònia espanyola.

b) *Obra de Buenas Lecturas*

A finals de 1892 es constitueix a Barcelona un altre organisme semblant: «*Obra de Buenas Lecturas*». N'era el president Mn. Josep Ildefons Gatell. La junta estava formada per laics i estava sota la direcció del bisbe. Els que hi pertanyien es comprometien a no llegir, ni afavorir, ni tenir el que es considerava "males" lectures. Difonien les publicacions, revistes, i periòdics en llocs populars i també en punts de venda en carrers centrals o estacions de trens. També volien incidir en la classe obrera a través d'associacions. Es reunien mensualment i tenien una branca femenina: la «*Liga de Señoras cooperadoras*»; això sí, es trobaven per separat. La convocatòria servia per recollir diners, escoltar una conferència i rebre fulletons i llibrets moralitzadors per propagar després al carrer. Es pagava una quota mensual depenent de l'economia de cada soci.

La biblioteca de l'entitat estava a la de la parròquia de Santa Anna de Barcelona, que era on feia de rector el president. Tenia dos mil volums. «*Obra de Buenas Lecturas*» va editar cinc publicacions: *Repertorio de Buenas Lecturas* (Mensual. Era el butlletí de l'associació que publicava, d'entre altres coses una relació de llibres "bons"), *El Amigo del Obrero* (Setmanal. Destinada al món obrer), *Hoja Mensual dedicada a los amantes de Jesús Sacramentado* (Es repartia la parròquia de Santa Anna), *Anales del culto a san José y a la Sagrada Familia* (Mensual) i *Hoja Dominical* (Setmanal, fundada el 1893. Es repartia a les parròquies, hospitals, associacions... Hi havia el text de l'evangeli, un comentari sobre el mateix, vides de sants, comentaris ...).

Una dada: des de 1893 fins el 1904 s'havien distribuït 7.000.000 d'exemplars de la *Hoja dominical* i 650.000 d'*El Amigo del Obrero*.

c) *Altres*

No es pot oblidar el paper que van jugar en la difusió de la moral catòlica a finals del segle XIX i principis del XX editorials com *El Mensajero del Corazón de Jesús* (fundada el 1866), sufragada per l'Apostolat de l'Oració de

Barcelona i que després va passar a Bilbao el 1883 sota l'auspici dels jesuïtes. Encara avui publiquen una revista titulada *21RS* (antigament anomenada *Reinado Social*).

Una altra editorial fou La Hormiga de Oro (1883) creada per Luis Maria Llauder Dalmases. Van editar la popular revista del mateix nom.

Un paper important el va jugar el pare claretjà Antoni Maria Claret. Va fundar el 1848 una llibreria religiosa a Barcelona, biblioteques populars (la primera d'elles consta el 1864), i també va editar molts fulletons per acostar la fe catòlica. La producció de la llibreria entre els anys 1848 i 1866 va arribar als 3 milions d'exemplars i als 5 milions d'opuscles i fulls volants.

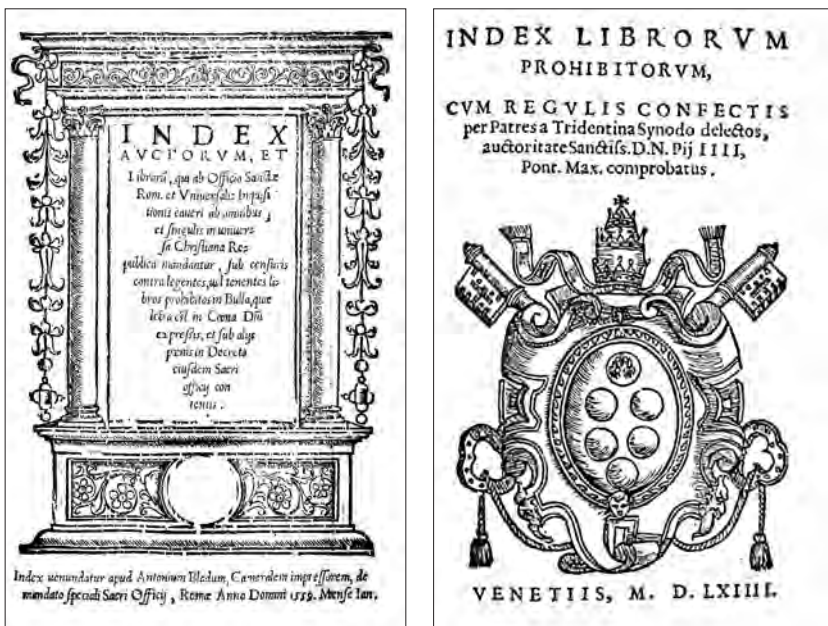
I ja per últim, tot i que va néixer més tard, l'any 1914, mereix una consideració el Foment de Pietat. Constituït també a Barcelona. Van editar llibres, fulletons, estampes, calendaris, revistes, medalles... i el *Butlletí de Foment de pietat Catalana* (1921-1925). Des de l'any 1916 i fins el 1929 van treure al mercat 22.361.930 fulles i estampes devocionals.

QUÈ S'ENTENIA PER "MALES LECTURES"?

Les considerades "males lectures" eren esmentades en l'anomenat "Índex de llibres prohibits" (*Index Librorum Prohibitorum*) que publicava regularment la Sagrada Congregació de l'Índex. Aquesta institució fou creada l'any 1559 per la Sagrada Congregació de la Inquisició i va tenir jurisdicció pròpia des de l'any 1571 fins el 1917. El 1918 la funció de condemnar llibres va passar a dependre de la Congregació per al Sant Ofici, que així passà a anomenar-se la Sagrada Congregació de la Inquisició. Va ser rebatejada l'any 1966 com a Congregació per a la Doctrina de la Fe i va abolir definitivament la publicació de l'Índex. De fet, l'últim sortí l'any 1948 després de 30 edicions. Incloua 4.000 títols.

Al llarg de la història l'Índex va prohibir obres com: *Meditacions metafísiques* (Descartes), *La Dama de las Camèlies* (Dumas –fill-) *Madame Bovary* (Gustave Flaubert), *Crítica a la raó pura* (Kant), *Assaigs* (Montaigne), *Cartes Perses* (Montesquieu), *Pensaments* (Pascal), *Tractat teològic i polític* (Spinoza), *Els Miserables* (Victor Hugo), així com l'obra anònima *Lazarillo de Tormes* o l'enciclopèdia *Larousse*.

Altres científics, escriptors i pensadors que van desfilars per l'Índex foren: Balzac, La Fontaine, Kazantzakis, Maquiavel, Newton, Sartre, Rabelais, Voltaire o Zola. Fins i tot, religiosos catòlics com el jesuïta xilè Manuel Lacunza o el

Portades de l'Índex de llibres prohibits dels anys 1559 i 1564.

capellà i polític peruà Francisco de Paula González Vigil. Copèrnic hi figurà durant uns anys.

Les obres de l'Índex eren referenciades sovint en el *Boletín Oficial Eclesiástico del Obispado de Gerona*⁵. El 7 d'abril de 1897 publicava íntegrament la Constitució Apostòlica sobre Prohibició i Censura de Llibres del Papa Lleó XIII, sota el títol de «*Decretos generales sobre prohibición y censura de libros*». No es donaven noms, però es condemnaven les obres d'autors considerats apòstates, heretges i cismàtics. Així mateix, era prohibida la Bíblia en llengua vulgar que no portés anotacions dels Pares de l'Església i d'escriptors "doctes i catòlics". No eren permeses les lectures d'obres que anessin en contra de la religió catòlica i que parlessin d'aspectes "lascius". Tots els llibres que tractessin temes religiosos havien d'anar amb la corresponent autorització eclesiàstica. Les publicacions prohibides només podien ser llegides per aquells a qui se'ls havia atorgat aquesta facultat: la Sagrada Congregació de

⁵ A tall d'exemple, el 10 de novembre de 1863, pàg. 604; o el gener de 1949, pàg. 11.

l'Índex, els pontífexs, els bisbes i persones que havien rebut la potestat per fer-ho. En el capítol V de la constitució s'hi llegeix:

“El que lea, a sabiendas, sin autorización de la Sede Apostólica, libros de apóstatas, o de herejes que sostengan la herejía, o cualesquiera otros nominalmente condenados por Letras Apostólicas, y todo el que conserve estos libros, los imprima o de cualquier modo los defienda, incurre ipso facto en excomuni3n reservada de una manera especial al Romano Pontífice”.

El full parroquial diocesà (*Hoja Parroquial del Obispado de Gerona*) també feia campanya en contra de les “males lectures” i dels seus perills. En el del 22 de setembre de 1946 es pot llegir aquest text titulat *Mejor habría sido un puñal y la muerte. Los terribles efectos de las malas lecturas*:

“El quinto Mandamiento de la Iglesia nos prohíbe leer libros, periódicos y toda clase de libros contra la Fe o buenas costumbres, para evitar el peligro de perder la Fe o de pervertir nuestro corazón⁶. La experiencia con sus trístísimas consecuencias, nos confirma la amorosa protecci3n de la Iglesia al prohibir los libros malos. Ningún educador niega los perniciosos efectos de las malas lecturas y si bien es verdad que los buenos libros y las lecturas conducen muchas almas al Cielo, no lo es menos que los malos son la causa y origen de la mayor parte de los efectos perniciosos de la actual corrupci3n. Y para ello he ahí lo que escribía una joven pocos momentos antes de morir: «Tengo veinte años y soy la criatura más desgraciada del mundo: por eso muero. Maldito el momento en que una persona amiga me abrió su biblioteca y me dijo: toma y lee. Mejor hubiera sido que me hubiera alargado un puñal y me hubiera dicho: Toma y mátate... Horrorizada, me habría vuelto atrás; pero bebí la muerte en aquellos libros, y a la muerte llego hoy, tras un trágico recorrido de aventuras». ¡Padres! Vigiland las lecturas de vuestros hijos!”.

El 13 de juliol de 1947 el full parroquial hi tornava tot primer amb un article titulat *Peligros del verano. Las lecturas malas y frívolas*:

“Es muy natural. En las horas enervantes después de la siesta, bajo la sombra tranquila de un árbol, en las noches calurosas que no permiten conciliar el sueño,

⁶ El cinquè manament és el “No matis” (Èxode 20, 13). A l'apartat que el *Catecisme de l'Església Catòlica* (pàgs. 474-486) dedica a aquest manament, no hi ha enlloc que indiqui la prohibici3n de lectures contràries a la fe.

el libro es un alivio, es un descanso, es un amigo. Es un mal del mundo moderno. Antiguamente para comprar un libro era necesario vender una propiedad; hoy son suficientes unos pocos céntimos. Al empezar el veraneo conviene recordar:

1º Que una lectura puede ser decisiva en nuestra vida: «No hay ninguno de vosotros, que no reconozca en la intimidad de su consciencia, que sería de distinto modo, si no hubiera leído tal o cual libro (P. Bourget).

2º La lectura de novelas, hablo de las buenas, no sólo es perder tiempo, sino que es vivir en un mundo irreal, un mundo de ensueño, que convierte el mundo real en un mundo que cansa, porque en él el amor no existe, porque en él sólo reina la hipocresía, porque en él todo es demasiado sencillo. El gran novelista católico francés René Bazin decía: «No permito a mis hijas leer mis novelas».

3º Hay una lista de libros prohibidos por la Santa Iglesia, la lectura de los cuales constituye pecado grave.

4º Y por último, que es muy triste que permanezca en las estanterías de las librerías católicas tanto libro, cuya lectura es agradable, formativa y provechosa. Sin duda tendrás un sacerdote amigo. Consulta. Leer por leer es tonto, es perder el tiempo; leer para saber más, para perfeccionar, es muy digno; leer para ser bueno es lo verdaderamente esencial”.

Aquell mateix 13 de juliol de 1947, a la secció del full parroquial diocesà anomenada *Consultorio* hi havia el següent enunciat: “He leído algún libro prohibido por la Iglesia, y no he encontrado nada malo”. La resposta era la següent:

“El que tú no hayas encontrado nada malo en dicho libro no significa que no sea malo. El solo hecho de que lo hayas leído sin permiso, supone que no eres un modelo de conciencia bien formada. Si sabías que no podrías leerlo, has pecado gravemente, porque te has expuesto a una ocasión próxima de pecado. La Iglesia no mira sólo tu peligro, sino el peligro de todos: Más, es pecado grave tenerlo en tu poder más de un mes. Para saber que libros están prohibidos debes consultar el Índice de libros prohibidos publicado en el año 1900 reeditado varias veces con las adiciones de nuevos autores y nuevos libros prohibidos”.

Cal dir que el bisbe de Girona, Francesc de Pol, va prohibir sota pena de pecat mortal el 28 de novembre de 1912 la lectura del setmanari satíric olotí *L'Ull*. Uns censors encarregats pel prelat li van comunicar que s’hi podien llegir obscenitats, es deixava en ridícul els membres de la clerecia i es portava a

Portada del setmanari satíric
L'Ull d'Olot del
 7 de desembre de 1912.

la perdició⁷. El bisbe escrivia (*Boletín Oficial Eclesiástico del Obispado de Gerona*, 30 novembre 1912, pàgs. 634-635):

“Deseando apartar a nuestros amados diocesanos de pastos nocivos y conformándonos con el juicio emitido por los censores, en uno de Nuestra potestad episcopal [...] condenamos como escandaloso y subversivo de las ideas y sentimientos católicos el semanario L'Ull, de Olot, y prohibimos la lectura del mismo a todos nuestros súbditos bajo pena de pecado mortal, ordenando a cuantos conserven algún ejemplar de dicho sumario en su poder lo entreguen en Nuestra secretaría de Cámara o a los respectivos párrocos y confesores para su inutilización”.

⁷ *L'Ull* es mofava sovint a les seves pàgines d'un altre setmanari d'Olot que era *El Deber*, editat per Acció Catòlica.

Per altra banda, encara avui, i segons el nou *Codi de Dret Canònic* aprovat pel papa Joan Pau II l'any 1983, no li és permès a un catòlic escriure a diaris considerats anticatòlics. Diu el número 831:

Els fidels no han d'escriure res en els diaris, opuscles o revistes que acostumen a atacar manifestament la religió catòlica o els bons costums si no hi ha una causa justa i raonable per fer-ho; els clergues i els membres dels instituts religiosos només poden fer-ho amb llicència de l'Ordinari⁸ del lloc.

Pertoca a les conferències episcopals dictar normes sobre les condicions per tal que els clergues i els membres dels instituts religiosos puguin participar en emissions radiofòniques o televisives que tractin qüestions referents a la doctrina catòlica o als costums.

La Hoja Parroquial de Olot⁹ prohibeix "Rebeca"

Del 30 de desembre de 1945 fins el 27 de gener de 1946 el full parroquial de Sant Esteve d'Olot publicà un llistat de "Algunos autores cuyos libros no son recomendables o enteramente reprobables". Va ser a dins d'una secció anomenada "Las Malas Lecturas" que formava part dels comentaris de la Santa Missió¹⁰ celebrada a la capital de la Garrotxa. El llistat fou elaborat per un d'aquests pares missioners. Després de cada autor, n'explicava els motius. Per exemple, d'Oscar Wilde "basta saber que fue ruidosísimo el proceso que se siguió contra él en Inglaterra por sus inmoralidades. Murió quebrantado por el alcohol. Famosa su novela *El retrato de Dorian Gray*". Ortega y Gasset era considerat "discípulo de Nietzsche, lo cual por si solo, ya le hace rechazable. Sus escritos están plagados de errores tanto más perniciosos cuanto que están envueltos en imágenes de brillantes colores. No tiene fe ni religión y no aprecia a la Iglesia", i de Valle Inclán, que era un "inmoral, descreído, se

⁸ Es refereix al Bisbe.

⁹ El full parroquial diocesà deixava una quarta pàgina en blanc per aquelles parròquies que hi volien publicitar les seves activitats, notícies i comentaris. Fins i tot, algunes substituïen la capçalera del diocesà per posar-n'hi una de pròpia, com en el cas d'Olot.

¹⁰ Aquesta missió es va celebrar del 26 de setembre al 7 d'octubre de 1945. Les «missions populars», conegudes també amb el nom de la «Santa Missió», consistien en un seguit de prèdiques continuades en una població, amb una durada aproximada de deu a quinze dies. Les portaven a terme sacerdots, religiosos o frares que eren anomenats «missioners». La ràdio hi va jugar un paper important. Els que més la van utilitzar a la nostra diòcesi van ser els missioners de Casa Missió de Banyoles.

Hoja Parroquial de Sant Esteve
d'Olot, 27 gener de 1946,
condemnant la lectura de llibres.

COMENTARIOS DE MISIÓN

LAS MALAS LECTURAS

II) Algunos autores cuyos libros no son recomendables o enteramente reprobables

(Conclusión)

Funck-Brentano En la biografía que ha escrito de Lutero se desfigura la verdad histórica y se fomenta el odio al papado.

Henri Barbuse Malo de veras; su obra «El Infierno» es el mejor botón de muestra para conocer la corrupción de este hombre.

Dostoiewsky Es un gran escritor, pero que deja en el alma gérmenes morbosos como casi todos los novelistas rusos que no saben pintar más que personajes de pesadilla que parecen escapados del manicomio o de la clínica.

Louis Bromfield Muy leído por las señoritas, «Veinticuatro horas» tiene escenas francamente malas y lúbricas. «Vinieron las lluvias» es novela rechazable por el paganismo y sensualismo que se descubre en sus páginas.

Lajos Zilahy En general no es recomendable este escritor húngaro. «Las cárceles del alma» es obra de fondo inmoral, pues se pretende justificar el adulterio. Y «El desertor» es malsana en todos los órdenes. En cambio «Vida serena» la puede leer cualquiera.

Freud Médico austriaco. Ateo y...
sucio.

Spengler Su lectura es peligrosísima, pesimista, engendra confusión...

Ortega y Gasset Es discípulo de Nietzsche, lo cual, por sí sólo, ya le hace rechazable. Sus escritos están plagados de errores tanto más perniciosos cuanto que están envueltos en imágenes de brillantes colores. No tiene fe ni religión y no aprecia a la Iglesia.

Unamuno La Iglesia ha condenado su obra «El sentimiento trágico de la vida». Siembra en el alma la duda y la desesperación.

Nietzsche Es un perturbado, ateo, blasfemo. Es el continuador del idealismo kantista, del pesimismo de Schopenhauer y del materialismo de Hastmann.

Plegue al cielo y a la Virgen Santísima del Turra que estas notas contribuyan a formar la conciencia de los católicos olotenses en esta materia tan delicada de las lecturas.

mofa de lo más santo y sagrado”. Nietzsche era considerat un “perturbado, ateo, blasfemo. Es el continuador del idealismo kantista, del pesimismo de Schopenhauer y del materialismo de Hastmann” i de Manuel de Unamuno es prohibia l’obra *El sentimiento trágico de la vida*, ja que “siembra en el alma la duda y la desesperación”.

A la llista hi havia autors com: Balzac, Baudelaire, Blasco Ibáñez, Dumas (pare i fill), Dostoiewsky, Pérez Galdós¹¹, Pío Baroja, Jardiel Poncela, d'entre molts altres. No hi faltava tampoc una novel·la escrita per Daphne du Maunier que portada al cine per Alfred Hitchcock es va convertir en un autèntic èxit: *Rebeca*. L'obra "además de ser inmoral en el fondo, es de una sensibilidad morbosa. Casi defiende el asesinato premeditado".

ELS CENTRES DE BONES LECTURES DE GIRONA (1897 I 1904)

La primera notícia documentada a la diòcesi de Girona, i en concret a la ciutat de Girona, d'un centre dedicat a la propagació de les bones lectures és a l'any 1897. Es tracta del Centro Especial para la Propaganda de Buenas Lecturas. Es llegeix en el diari de Pamplona *La Avalancha* (8 setembre 1897, pàg. 275) sota el títol de «Muchos como este necesitamos en España»:

"Se ha establecido en Gerona un Centro especial para la propaganda de buenas lecturas, que está dando admirables frutos en aquella religiosa capital y en toda la diócesis. Ascende ya a muchos miles de ejemplares lo que ha distribuido la Junta directiva en el tiempo relativamente corto que lleva de existencia, sobre todo en periódicos sanos y hojitas, que es lo que reparte con más profusión. Cuenta sólo con las limosnas de los católicos bienhechores. La Junta se encarga además de facilitar la suscripción a periódicos nétamente católicos al que le pide este favor, y de proporcionar la adquisición de toda suerte de obrillas de Propaganda, sin percibir interés alguno por su trabajo, y sí solamente el coste material del pedido. Bien por nuestros hermanos de la inmortal ciudad".

Documentalment no es tenen més dades d'aquest centre.

El bisbe de Girona, Tomàs de Lorenzana, aprovaria el 7 de desembre de 1904 el reglament de la Federación de Asociaciones religiosas de Gerona para el Fomento de la Buena Prensa. Una entitat nascuda després de la celebració aquell any a Sevilla de la primera Asamblea Nacional de la Bona Premsa. Estava formada per membres de les diferents associacions religioses de Girona, els quals no podien comprar, ni subscriure's, ni llegir publicacions anticatòliques. Només es podia fer per necessitat amb la competent llicència.

¹¹ Exceptuava alguns episodis nacionals com *Gerona*.

La Hoja Parroquial del Obispado de Gerona del 25 de juny de 1950 reproduïa aquesta mena de Joc de l'Oca. Les caselles 31 i 44 estaven relacionades amb la lectura de premsa.

Il·lustració en el full parroquial diocesà l'1 d'agost de 1954 referida a la mala premsa.

Les publicacions de "dubtosa" i "discutible ortodòxia" eren consultades al bisbe perquè decidís la seva conveniència.

El llistat de periòdics i altres publicacions considerades "dolents" es posaven en un lloc visible als locals de cada associació religiosa. Aquells que estaven subscriptes a algun diari catòlic el facilitaven un cop llegit a altres persones, donant preferència als membres de la Federació.

La Junta de la Federació es reunia mensualment. Documentalment no es torna a tenir notícia d'una entitat dedicada a la premsa catòlica a la diòcesi de Girona fins l'any 1916 amb la creació d'una Junta Diocesana de la Bona Premsa.

L'ASSEMBLEA NACIONAL DE LA BONA PREMSA. SEVILLA 1904¹²

Vista la gran quantitat d'associacions per al foment de les bones lectures i de la bona premsa que hi havia a l'Estat, la Asociación de la Buena Prensa de Sevilla¹³ decidia reunir a la capital andalusa, en una gran assemblea pionera a tot el món, a tots els responsables i col·laboradors de la premsa catòlica. Notem aquí un fet important: es tractava de reunir responsables de publicacions periòdiques i no entitats o associacions que només es dedicaven a produir llibres o fulletons moralistes.

Tindria com a objectius principals marcar estratègies comunes i llimar les diferències ideològiques entre els propis periodistes catòlics. La iniciativa va rebre el recolzament del Papa Pius X.

Hi van participar els directors de 165 publicacions d'arreu de l'Estat, a part de periodistes i escriptors. De la diòcesi de Girona quatre publicacions: *Boletín del Sindicato Agrícola* (Olot), *El Deber* (Olot), *Diario de Gerona* (Girona) i *El Tradicionalista* (Girona). Un dels punts més destacats va ser la creació d'una Associació Nacional de la Bona Premsa amb seu central a Sevilla però amb juntes diocesanes a cada Bisbat i de juntes locals a cada població. Els periodistes que formaven part de l'entitat es comprometien a no ser redactors, propietaris, subscriptors, anunciants o accionistes de qualsevol periòdic considerat "dolent". Fins i tot, tampoc hi podien posar una esquila. Això sí, "*sólo en algún caso podrán concurrir poderosas razones que hagan la cooperación material lícita; pero esto debe resolverlo el prudente confesor*".

Però, com saber si una publicació pertanyia a la "premsa bona" o a la "premsa dolenta"? Per a l'Assemblea, la "dolenta" era aquella que apart de ser immoral i/o pornogràfica atacava sistemàticament el clergat, s'anomenava anticlerical i combatia el clericalisme i defensava el liberalisme en qualsevol dels seus graus. Donaven fins i tot, els noms d'alguns d'aquests rotatius:

¹² Els acords íntegres d'aquesta assemblea es poden llegir en el *Boletín Oficial Eclesiástico del Obispado de Gerona* (30 juliol 1904, pàgs. 187-191 i 3 setembre 1904, pàgs. 243-255).

¹³ Aquesta entitat, batejada l'any 1900 com a Asociación de la Buena Prensa de Sevilla, va ser fundada per l'arquebisbe de Sevilla –avui beat– Marcelo de Spínola el 1898 amb el nom de Asociación Diocesana de Buenas Lecturas de Sevilla. Per damunt de tot, divulgaven publicacions periòdiques, com revistes i diaris. Es repartien també en llocs emblemàtics. La presidència l'ostentava de forma "honorífica" el cardenal Spínola, que la delegà durant els primers anys al pare José Moreno Estévez. Un any després de la creació d'aquesta entitat, el 1899, el mateix cardenal fundava *El Correo de Andalucía* que portava com a subtítol "Diario católico de noticias".

El Herald, El Liberal, El Imparcial i El Diario Universal. La "bona" es coneixia per sostenir en tota la seva integritat la doctrina de l'Església, per inculcar i practicar la moral catòlica en tota la seva puresa i per sotmetre's a l'autoritat eclesiàstica de l'Església, del Papa i del propi Bisbe en tots el que pertany a la jurisdicció.

El fet de ser la primera convocatòria animava a crear molts projectes que veurien la llum anys més tard. Com a fet anecdòtic, es va acordar promoure entre els periodistes la devoció a sant Francesc de Sales com a patró dels periodistes¹⁴.

L'associació seguiria com ja feien les altres entitats fins ara dedicades a les "bones lectures" a propagar publicacions catòliques en llocs públics o passar-les de mà en mà un cop llegides.

Un llibre d'estil

Aquella primera assemblea va proposar una mena de llibre d'estil sobre el tracte que havien de rebre per part de la premsa catòlica les persones relacionades amb l'Església i de com s'havien de redactar notícies relacionades amb crims i espectacles.

Pel que fa a les persones i institucions eclesiàstiques, es demanava que les publicacions parlessin d'elles amb respecte, defensant-les de les ofenses, injúries i calúmnies que rebien des de la premsa considerada anticatòlica.

Sobre crims, el periodista cristià havia de tenir en compte les conseqüències que el lector en podria treure després d'haver-la llegit. Per això, els suïcidis es podien publicar, però de forma sòbria i redactant la notícia de manera que es criminalitzés l'acció.

Pel que fa a crims passionals, s'havia de tenir present el següent: mai es donarà senyal d'aprovació, sinó sempre es deixarà entreveure que es reprova l'acte, no convertint el criminal en un heroi. Tot i així, es podrà tenir compassió de l'autor del crim, si aquest, es mostra penedit. El crim, havia de ser descrit de manera que semblés avorrible als lectors i no s'havia de presentar el criminal com a víctima de la justícia. Els crims deshonestos (bàsicament violacions) no es podien publicar.

¹⁴ La Santa Seu no el declararia oficialment patró dels escriptors catòlics (i per extensió dels periodistes) fins l'any 1923.

Sobre espectacles considerats per a l'assemblea com a “mundans” (teatre, cinema, musicals), es recomanava que els diaris i revistes elaboressin un índex de les obres teatrals segons la seva moralitat. Així, criticarien positivament o censurarien les obres de teatre. Les cròniques de toros eren permeses.

Tota publicació s'havia de sotmetre a la prèvia censura de l'Església. Si no fos possible la censura prèvia per a la premsa diària, es faria amb posterioritat a la publicació de cada número. Si el censor trobava alguna cosa per rectificar ho havia de posar en coneixement del bisbe de la diòcesi i el diari es comprometia a publicar la rectificació que el prelat li manés. Aquell diari que ho rebutgés seria considerat com a rebel i sospitós.

SEGONA ASSEMBLEA NACIONAL DE LA BONA PREMSA. SARAGOSSA 1908¹⁵

La segona assemblea es va celebrar el 1908 a Saragossa del 21 al 24 de setembre de 1908. Hi van assistir bisbes, escriptors i 208 directors de publicacions catòliques. De la diòcesi de Girona hi eren representades: *El Tradicionalista* (Girona), *La Regeneración* (Girona), *El Deber* (Olot) i el *Boletín Tradicionalista* (Girona).

L'acord més important va ser la creació d'una agència nacional de notícies al servei de la premsa catòlica de l'estat. Va veure la llum a Madrid el maig de 1909 sota el nom de *Prensa Asociada*¹⁶.

Un altre punt destacable fou que cada bisbat edités un full parroquial diocesà¹⁷.

En aquella trobada es va decidir crear les anomenades *Dames de la bona premsa*, les quals es comprometien a no comprar en botigues ni adquirir gèneres o productes que s'anunciessin a la premsa “dolenta”.

¹⁵ Es poden llegir els acords al *Boletín Oficial Eclesiástico del Obispado de Gerona* (28 desembre 1908, pàgs. 601-611).

¹⁶ En els primers anys de funcionament, l'agència va arribar a comptar amb una mitjana de 50 diaris subscrits. El 1935 va passar a dependre d'Acció Catòlica. Va reparèixer a finals de la dècada dels 60 i funcionà fins a meitat dels anys 80. El nom el té patentat la Comissió de Mitjans de Comunicació de la Conferència Episcopal Espanyola. Al llarg dels anys han existit diverses agències informatives catòliques. La de la Conferència Episcopal Espanyola fou creada el 1991 i porta per nom SIC (Servicio Integral de Comunicación). Funciona a través de correu electrònic i web.

¹⁷ L'11 d'abril de 1919 va sortir el primer número de la *Fulla Dominical de la Diòcesi de Girona*.

També s'exhortà a no formar part de societats o centres d'esbarjo en els que es rebessin lectures dolentes. Fins i tot, motivaven a crear juntes de lletrats i procuradors catòlics perquè perseguissin davant els tribunals aquells que per mitjà de la premsa injuriessin o calumniessin la religió i els capellans, bisbes ...

Es va acordar la creació d'una associació d'escriptors i periodistes catòlics de tipus col·legial amb serveis sanitaris, jubilació, etc. amb seu a Madrid.

Una altra proposta va ser la de recolzar les anomenades "Bústies de la Bona Premsa". Es tractava de posar bústies a les ciutats perquè els lectors deixessin les publicacions catòliques un cop llegides. Després es tornaven a propagar. La iniciativa es va posar en marxa a Sevilla per primera vegada el 1904. En aquell any es van recollir 53.745 exemplars, però a mesura que van passar els anys, la quantitat d'exemplars per "reciclar", va reduir-se.

ELS LEGIONARIS DE LA BONA PREMSA

La funció principal de la *Confraria de Legionaris de la Bona Premsa* fou la de promoure i fomentar les publicacions catòliques i recaptar diners per al sosteniment de l'agència de notícies *Prensa Asociada*. L'entitat va ser fundada l'octubre de 1910 pel pare claretià José Dueso¹⁸, director des del 1899 de la revista *Iris de Paz*¹⁹. Va ser a través d'aquesta publicació on va començar a posar en marxa una subscripció a nivell nacional per pagar les despeses de l'agència de notícies, de la qual, durant un temps en va ser codirector.

La confraria tenia la seva seu central a Madrid i subseus a la majoria de les diòcesis espanyoles, d'entre elles Girona, creada el 16 de juliol de 1912. La intenció era formar a les parròquies grups de 10 persones (els grups rebien el nom de "cors") "*dispuestos a hacer la buena obra de rezar una Ave María y entregar cinco céntimos semanales para los fines de la Cofradía*" (*Boletín*

¹⁸ Dueso va participar també a les assemblees de la Bona Premsa. Impartia conferències arreu de l'estat (a Barcelona la va oferir al Palau de la Música el 1912) i editava fulletons de tiratges molt elevats en favor de la premsa catòlica. El títol *La Grande Obra* del 1911 va arribar als 215.000 exemplars. L'11 de gener de 1911 naixia la revista *El legionario de la Buena Prensa*, un suplement de la revista *Iris de Paz*, que va arribar a editar 70.000 exemplars setmanals als anys 20.

¹⁹ Aquesta revista va ser fundada a Bilbao el 1889 pel pare Diego Gavín. La seu va passar a Madrid a partir de 1891.

Oficial Eclesiástico del Obispado de Gerona, 20 juliol 1912, pàgs. 394-396). Arreu de l'estat, l'any 1912, existien cinc mil cors. José Dueso va editar un fulletó titulat *Legionarios de la Buena Prensa* amb un tiratge de 560.000 exemplars.

El *Boletín Oficial Eclesiástico del Obispado de Gerona* (novembre 1923, pàgs. 423-429) publicava un extens article firmat pel propi Dueso on s'esmentaven els privilegis dels legionaris. Eren en la seva majoria indulgències i una benedicció apostòlica.

CREACIÓ DEL DIA DE LA PREMSA CATÒLICA

Les publicacions periòdiques catòliques pujaven de forma considerable. De les 259 existents del 1891 es passà a les 750 del 1913.

El gener de 1916 el capellà Ildefonso Montero²⁰, director d'*Ora et Labora*²¹ i Superior del Seminari de Sevilla, té la iniciativa de crear el *Dia de la Prensa Católica* (conegut també com el *Dia de la Buena Prensa*) per recollir diners per sufragar les despeses que la premsa catòlica genera. Montero ho proposà al pare José Moreno Estévez, president de l'Asociación Nacional de la Buena Prensa. Es tractava d'una iniciativa única en el món. S'hi van sumar també periodistes, capellans i laics d'arreu de l'Estat. La jornada se celebraria cada 29 de juny, diada de sant Pere i sant Pau.

El Dia de la Prensa Católica es fonamentaria sota els tres pilars de: pregària, propaganda i col·lecta. Suggestia que se celebrés una missa amb sermó, conferències, vetllades literàries i musicals, actes col·lectius entre els periodistes i finalment un recapte a les parròquies. Cada bisbat repartiria els diners entre les publicacions catòliques de la diòcesi que cada bisbe considerés oportú i al Tesoro Nacional de la Buena Prensa de Madrid, entitat, aquesta última, encarregada a custodiar els diners de l'agència informativa

²⁰ La carta comença "Un pensamiento del insigne maestro D. Félix Sardá y Salvany (q.s.g.h) y una ligera observación sobre los gustos y aficiones de nuestros días me han dado ocasión a dirigirle esta carta". S'entén que Ildefonso Montero crea el *Dia de la Prensa Católica* en homenatge a Félix Sardà.

²¹ L'associació *Ora et Labora* estava formada per la secció de seminaristes de Sevilla, el Centro de Acción Sacerdotal y la Asociación de Cruzados de la Prensa (*Butlletí* 31 gener 1916: 49-50). Va néixer el 1905 en el si de l'Apostolat de l'Oració de Sevilla amb el propòsit de facilitar als seminaristes d'aquesta ciutat bones lectures. També es va dedicar a repartir fulletons, publicacions i revistes per aconseguir subscripcions. Un altre objectiu era el de crear Lligues d'Oracions a diferents punts de l'estat. L'any 1907 van crear el seu propi butlletí mensual: *Ora et Labora* que es distribuïa a tot Espanya (Ruiz, 2005:157).

Prensa Asociada. Apart, la Junta Central de l'Associació Nacional de la Bona Premsa va proposar que un petit tant per cent de la col·lecta anés a parar a l'Òbol de Sant Pere²².

La junta central de la Associació Nacional de la Bona Premsa escrivia amb un estil molt "batallador" el següent text sobre aquesta jornada (*Boletín Oficial Eclesiástico del Obispado de Gerona*, 11 abril 1916, pàg. 192):

"El país de eterna cruzada se levantará ese día como un solo hombre dispuesto a cristianizar definitivamente, con el gesto bellamente heroico que corresponde a nuestra historia, el instrumento auxiliar más poderoso del pensamiento humano: esa lengua de la que dijo nuestro inmortal Balmes que *suenan más alto, se hace oír con más rapidez y universalidad y deja consignado e indelebre para mucho tiempo todo lo que dice*. Y en todas las ciudades, villas y aldeas habrá ese día un sólo corazón y una sola alma. El corazón católico español, el alma legítima nacional que a Dios rogando y con el mazo dando y puesta la mirada en la Cátedra de la verdad en la sede inmovible de Pedro, obtendrá, no hay que dudarlo, el triunfo de su prensa".

Laleshores bisbe de Girona, Francesc Mas, va enviar la seva adhesió a l'arquebisbe de Sevilla. El juny de 1916, el *Boletín Oficial Eclesiástico del Obispado de Gerona* (23 juny 1916, pàgs. 305-306) publicava una circular del Cardenal Gasparri - Secretari d'Estat del sant Pare-, que recolzava la data del 29 de juny per a la celebració d'aquesta original iniciativa, el *Dia de la Premsa Catòlica*:

"Su santidad confía en que de esta suerte se podrá iniciar en España un verdadero y propio apostolado, que defendiendo y sosteniendo los sagrados derechos de la Iglesia, maestra y custodia de la verdad, tutora de la moral cristiana, madre caritativa y pacificadora de todos los pueblos, abra el camino a las más halagüeñas esperanzas para la formación de las conciencias, para la santidad de la familia y de la escuela y para la mayor prosperidad religiosa y civil".

²² L'òbol de Sant Pere és una donació que fan els catòlics d'arreu del món al Papa de Roma perquè aquest ho distribueixi a fins benèfics. L'Església catòlica celebra una col·lecta a les seves parròquies per a tal fi el diumenge més proper al 29 de juny (festivitat de sant Pere).

LA JUNTA DIOCESANA DE LA BONA PREMSA A GIRONA

L'abril de 1916 es constitueix a Girona una Subcomisión Diocesana para el *Tesoro de la Buena Prensa y Junta de El Legionario*, arran de l'imminent convocatòria del *Día de la Prensa*. Va ser presidida pel canonge de la Catedral Anselm Herranz. Aquesta subcomissió passaria després a anomenar-se Junta Diocesana de la Bona Premsa. La primera junta es va reunir el mes de maig de 1916 i va arribar a aquestes conclusions: que els capellans de la diòcesi organitzessin en les seves respectives esglésies una missa en favor de la bona premsa el 29 de juny, que l'homilia estigués dedicada a la premsa, que la collecta d'aquell diumenge anés a favor de la premsa catòlica, la creació de juntes locals per al foment de la bona premsa en parròquies nombroses i/o capitals d'arxiprestat i instaurar a les parròquies un Cor (grup) de Legionaris que promouria la jornada.

No cal oblidar les biblioteques de la bona premsa que s'instal·laven majoritàriament als centres que tenien les diferents associacions diocesanes de la bona premsa. Els llibres es deixaven a persones de pocs recursos econòmics per a la seva posterior lectura. Membres de l'Associació es dedicaven després d'anar-los a buscar a les cases i seguir repartint-los a més gent interessada. A Begur, per exemple, ja es té notícia d'una biblioteca de bones lectures el març de 1907 (*Diario de Gerona*, 21 març 1907, pàg. 7) impulsada pel rector de la parròquia. També a Salt, l'abril de 1914 s'inaugurava una biblioteca gràcies al Patronat de Sant Lluís Gonzaga (*Diario de Gerona*, 3 abril 1914, pàg. 11).

LA CELEBRACIÓ DEL *DIA DE LA PREMSA CATÒLICA* A LA DIÒCESI DE GIRONA

El *Boletín Oficial Eclesiástico del Obispado de Gerona* (juny, 1916, pàg. 307), va publicar una pregària perquè fos utilitzada en els actes religiosos del *Día de la prensa catòlica*. Havia estat escrita per l'anomenada *Liga de Oraciones en favor de la Buena Prensa*, fundada a Sevilla al 1901²³.

²³ Aquesta entitat proposava que cada membre dedicués un dia al mes per pregar per a la bona premsa, combreguessin per aquesta intenció, i oferissin per a ella totes les pregàries, obres i treball de la jornada.

“Soberano Dios y Señor, que habéis amado tanto el hombre caído; que le disteis á vuestro Hijo Unigénito para levantarlo y hacerlo merecedor de Gloria eterna: yo os ofrezco las oraciones, obras y trabajos del presente día en unión de los méritos de la Preciosísima Sangre para pedirós que protejáís y, perfeccionéis la Buena Prensa, que con tanto celo trabaja por la salvación, de las almas. Destruíd, Señor, esa Prensa malvada y corruptora que como torrente inagotable de veneno, arroja sobre el mundo toda clase de errores é impurezas. Despertad é iluminad á los católicos tibios que favorecen ya directa, ya indirectamente al enemigo; haced que vean la trascendencia de su lamentable abandono. Y enviad vuestras gracias especiales á los campeones de esta nueva Cruzada para que cada vez con más fervor, luchen por conseguir que reinéis en todos los corazones. Os lo pedimos por la Santísima Virgen María, Madre vuestra y Corredentora de los hombres. Amén.

Patriarca San José

Rogad por nosotros.

Santísimos apóstoles Pedro y Pablo

Rogad por nosotros.

San Francisco de Sales.

Rogad por nosotros”.

El *Boletín Oficial Eclesiástico del Obispado de Gerona* (30 agost 1916, pàgs. 395-407) explicava, sota la ploma del periodista Mn. Agustí Burgas, com havia anat aquell primer Dia de la Premsa Catòlica celebrat el 29 de juny de 1916.

“La Diócesis de Gerona respondió unánime á la voz de su Pastor y de la Junta Diocesana de Buena Prensa que la invitaban a celebrar el simpático Día y bien puede decirse que alcanzó con ello uno de los primeros lugares entre todas las Diócesis de España. Pocas, contadísimas fueron las parroquias que no tuvieron en aquel día un recuerdo colectivo para nuestra prensa. Donde no pudo haber colecta, nutrida, hubo propaganda fervorosa en el templo y en las entidades católicas; y donde ni una ni otra cosas fue posible, al menos -siguiendo las instrucciones de tal Junta Central- hubo oraciones sinceras y actos de piedad que, elevando su aroma perfumado hasta el trono de la divinidad, hicieron descender las bendiciones del Cielo sobre los organismos y personas, relacionados con el apostolado moderno de la prensa. Bien podemos, pues, apuntarnos como una jornada gloriosa la celebración del Dia de la Prensa Católica en nuestro obispado”.

EL NORTE

MEDIUM TIRAJE

MÉRIDA, DOMINGO 12 DE AGOSTO DE 1917

N.º 1.207

Patronato LA OBRERA BLANCA
JUAN MONSALVATJE
SINDICATO VIOLETA - (CASA) SINDICATO SINDICATO

Placa familiar
La familia de don Juan... (text continues)

El problema de la Euzkadi
El problema de la Euzkadi... (text continues)

Noticias
Habilidades... (text continues)

EL DEBER

Any XXIII Olot, dissabte 24 de juliol de 1917 Núm. 1066

Subscripció En lletres... En números... En lletres... En números...	Redacció i Administració Olot, carrer de... Telèfon... Adreça...	Advertències Preu... Preu... Preu...
--	--	--

INDICADOR RELIGIÓS

Diumenge, 25. Domingo 11 després de Pasqua. La Divina Pastora. Sta. Soter i Cayo ps. m.

Dilluns, 26. St. Jordi m. patró del principat de Catalunya.

Dimars, 27. St. Esteban m. Gregori h. i Sta. Buna i Doda.

Dimecres, 28. Solemnitat de Sant Josep, espòs de Nra. Sra. i Parei de la Iglesia Catedral. (Abans?) St. Marc evag. i Ermit. h. i

Dijous, 29. St. Cleu i Marcell p. i m. i Sta. Jerònima v. g.

Diverdís, 30. La festa de Nra. Sra. de Montserrat, persona de tot el bisbat de Catalunya. St. Paez Arzobisp.

Diagnos, 31. St. Prodenç o

QUARANTA HORES—Continuà a l'iglesia del Immaculat Cor de Maria. La exposició serà a la tarda, de dos quarts de 4 a dos quarts de 8 el diumenge; i en els demés dies de les 8 a dos quarts de 8. Torà de Vestia: la vigília setmana correspon al grup segon.

EXPLICACIÓ CATEQUÍSTICA—Diumenge a la Iglesia Parroquial durant la missa de 12, i a la de Nra. Sra. del Torà durant la de 11.

IGLESIA PARROQUIAL—Diumenge, a dos quarts de 8 del matí, Comunità General de les Conferències de Sant Vicenç de Paül.

IGLESIA DE NTRA. SRA. DEL CARMINE—Aveü, a les 7 del vesper, rosari, exercici, cant del «Ragion Carlo» Italicus.

Diumenge, a dos quarts de 8 del matí, Comunità general de la Cort Carmelitana. A les 10, Ofici solemne de la Trinitatissim. A

DIARIO DE GIRONA
DE AMANECER Y NOTICIAS

AÑO XXVIII N.º 63 Sábado 4 de agosto de 1917

Bicarbonato de sosa químicamente puro
DE TORRES VIEVAS, S. MARCEL (L. NORT) 11

El mejor y más puro de su clase... (text continues)

AGUA DE SOLARES
PROVEEDOR DE LA REAL CASA

La asociación formada en el extranjero... (text continues)

En pro de un Atenas

El problema de la Euzkadi... (text continues)

Noticias

Habilidades... (text continues)

Portades dels diaris El Norte, Diari de Girona i El Deber.

A la ciutat de Girona, el bisbe Francesc Mas va presidir un ofici a la Catedral i l'homilia va anar a càrrec del president de la Junta Diocesana, Mn. Anselm Herranz. Per la tarda es van convocar tres conferències en tres locals diferents. A la Societat Obrera "La Amistad", Mn. Morera, canonge

de la Catedral, va anunciar que, pel fet que l'home és fill del periòdic que llegeix, "*los que leen periódicos buenos son buenos y los que los leen malos poco a poco ven infiltrarse en su alma las teorías perniciosas hasta que llegan a dudar de las verdades de la fe, y entonces entra la indiferencia en las cuestiones religiosas*".

En el Centre Moral va dissertar Salvador Rial que d'entre altres coses digué: "*En manos de criminales se encuentran siempre periódicos impíos y libros pornográficos*" i "*La mala prensa es culpable de las campañas que se hacen contra la Patria, el Ejército y la Religión y todas las ideas elevadas y los más nobles sentimientos*".

A les altres conferències que es van convocar a la ciutat de Girona, s'animava a que els catòlics llegissin la premsa catòlica i s'hi subscrivissin.

El butlletí oficial de l'Església esmentava també altres actes d'importància que s'havien desenvolupat en diverses poblacions com Banyoles, Castelló d'Empúries, Olot, Pals, Santa Coloma de Farners, Sant Feliu de Guíxols, Sant Feliu de Pallerols o fins i tot a Anglès, lloc on segons la publicació, "*estaba contenido, sin hipérbolos, todo el pueblo*".

A part de la conferència en favor de l'anomenada bona premsa, hi havia també, depenent dels llocs, recitals de poesia, de cançó, representacions teatrals i musicals o fins i tot, focs artificials com és el cas d'Olot.

Aquell primer *Dia de la Premsa Catòlica* a la diòcesi de Girona es van recollir 3.004'67 pessetes (*Boletín Oficial Eclesiástico del Obispado de Gerona*, 17 gener 1917, pàgs. 29-30). D'aquestes, s'havien de descomptar 102 pessetes en concepte de despeses. La xifra total va resultar de 2.902'67 pessetes. El 60% se la va quedar la diòcesi de Girona, el 35% per a l'Arquebisbat de Sevilla i un 5% es van guardar per despeses per l'any vinent.

Del quasi 60% (1.734,77 ptes) que li van quedar a la Junta Diocesana de la Bona Premsa de Girona, 1.400 es van distribuir a publicacions religioses que eren editades per l'Església i també al *Diario de Gerona*, considerat de *bona premsa* i a *El Norte*, que era carlí. Van sobrar 334,77 ptes per a les arques de la Junta.

Aquest és el llistat:

<i>Norte</i> (Girona)	250 ptes
<i>Diario de Gerona</i>	250
<i>La Creu</i> (Banyoles)	100
<i>La Veu de l'Empordà</i> (Figueres)	100
<i>El Deber</i> (Olot)	100
<i>Hoja Dominical de Bañolas</i>	50

<i>Hoja Dominical de Bordils</i>	50
<i>Hoja Dominical del Carmen (Girona)</i>	50
<i>Hoja Dominical de Cassá de la Selva</i>	50
<i>Hoja Dominical de Castelló de Ampúrias</i>	50
<i>Hoja Dominical de las Ferrerías</i>	50
<i>Hoja Dominical de Pals</i>	50
<i>Hoja Dominical de Salt</i>	50
<i>Hoja Dominical de Verges</i>	50
<i>Hoja Dominical del Mercadal (Girona)</i>	50
<i>Fulla del Patronat (Olot)</i>	50
<i>La Veu Parroquial de la Mota y Cornellà</i>	50

El 35% que s'enviaven a l'Arquebisbat de Sevilla, eren distribuïts de la següent manera: 20% com a donatiu a l'Òbol de sant Pere, un 10% per al Tesoro de la Buena Prensa de Madrid i un 5% per a la Junta Central de Sevilla per a despeses d'organització i propaganda del Dia de la Bona Premsa a tot Espanya.

Girona va ser la setena diòcesi que més diners va aportar en aquella primera col·lecta de 1916. El propietari del *Diario de Gerona*, Santiago Masó, va posar a la disposició del bisbe de Girona la quantitat que li havia estat atorgada. Amb aquest donatiu, el prelat va editar 8.000 exemplars en català d'una carta pastoral referent a la *Butlla de la Santa Creuada*, que va ser repartida gratuïtament a les parròquies de la diòcesi. L'any següent, el responsable del mateix rotatiu va decidir repartir les 170 pessetes que li pertocaven en favor dels fulls parroquials que editaven les diferents parròquies de la diòcesi.

LES COHECTES DEL DIA DE LA PREMSA CATÒLICA A GIRONA

La Junta Diocesana de la Bona Premsa de Girona no només agraciava publicacions pròpiament d'"Església" o relacionades amb l'Església, sinó que ampliava la donació a més publicacions considerades de "bona premsa" i en alguns casos de marcat sentiment catalanista: *Ciutat Nova* (Sant Feliu de Guíxols), *La Tradició catalana* (Olot) o *La Costa de Llevant* (Canet de Mar). Aquestes revistes van rebre 50, 70 i 40 pessetes respectivament de la col·lecta del 1917 (*Boletín Oficial Eclesiástico del Obispado de Gerona*, 11 gener 1918, pàg. 10). Aquesta decisió de beneficiar publicacions "amigues" va continuar la resta d'anys.

Capçalera del setmanari *Costa de Llevant*, de Canet de Mar, del 9 de setembre de 1917.

El barem de repartició de diners de la collecta canviaria el 1919:
10% a l'Òbol de sant Pere (per comptes del 20 com abans)
20 % al Tresor Nacional de la Bona Premsa (per comptes del 10)
60 % a les publicacions catòliques de la pròpia diòcesi
10 % es guardaven per la campanya de l'any vinent

L'any 1925, la quantitat que es va recollir a la diòcesi de Girona (2.266,80 ptes) no era suficient per al bisbe Josep Vila (*Boletín Oficial Eclesiástico del Obispado de Gerona*, pàgs. 343-345): "Gerona tan católica, tan piadosa, tan generosa siempre para toda obra buena, debe aspirar a uno de los primeros puestos, a un puesto de honor, si es posible, entre todas las diócesis de España". No es estrany que el prelat fes aquesta crida, si tenim en compte

que Girona va ser en aquell any la 22 diòcesi (l'any 1917 era l'11) que més va aportar a la col·lecta de les 61 que aleshores existien a l'Estat.

La iniciativa de celebrar un *Dia de la Premsa Catòlica* va ser vista amb bons ulls per altres esglésies del món. Des d'Ora et Labora es va promocionar la idea. Les primeres en recollir el guant van ser en el 1918 Portugal i Brasil. L'any 1922 s'hi havien apuntat 26 països i al 1927 ja n'eren 32.

TERCERA ASSEMBLEA NACIONAL DE PREMSA CATÒLICA. TOLEDO (1924)²⁴ LA JUNTA NACIONAL DE PREMSA CATÒLICA

Es va celebrar a Toledo del 13 al 15 de juny de 1924 sota la presidència de l'Arquebisbe de Toledo, Enrique Reig. El títol de la convocatòria presentava una novetat, ja no hi figurava el nom de *bona premsa*. Passava a dir-se: *premsa catòlica*. La moderació en les formes i intencions es notava: es va decidir que s'havia de potenciar els mitjans catòlics sense la necessitat d'entrar en atacs i desqualificacions a altra tipus de premsa. A la reunió hi podien participar les dones, absents en les altres dues trobades. Per altra banda, només hi podien votar els periodistes. Anteriorment podien votar també els socis.

S'hi van adherir 305 publicacions, un nombre molt superior de les anteriors dues assemblees que eren de 165 i 208 respectivament. La demarcació que més publicacions va aportar va ser la de Barcelona, amb 50. De la diòcesi de Girona, però, n'hi van participar dues: *El Deber* (Olot) i *Fulla Dominical* (Banyoles), xifra inferior a la d'altres convocatòries que en fou de quatre.

De tots els temes que es van abordar cal remarcar dues conclusions importants: la necessitat de la formació dels periodistes catòlics i la creació de la Junta Nacional de Premsa Catòlica.

Pel que fa al primer aspecte, es va proposar que se celebressin a Madrid cursos periodístics i que s'impartissin conferències en els col·legis de segon ensenyament, especialment en els dos darrers cursos. Un dels participants, el

²⁴ S'havia previst una tercera assemblea a Valladolid el 1911, però no es va arribar a concretar (*Butlletí de l'Església de Girona*, 28 desembre 1908, pàg. 610).

cardenal Ángel Herrera Oria²⁵, en va recollir la idea i va fundar a Madrid l'any 1926 l'Escola de Periodisme *El Debate*. Prenia el nom del diari catòlic fundat per ell mateix l'1 de novembre de 1911. L'escola desapareixeria a causa de la Guerra Civil. L'Església catòlica no tornaria a tenir una escola de periodisme fins el 1960²⁶. El projecte del nou centre fou encomanat també a Ángel Herrera Oria i el director fou Nicolás González.

Pel que fa a l'altre punt, es va decidir crear la Junta Nacional de Premsa Catòlica amb seu a Madrid que substituïa l'Asociación Nacional de la Buena Prensa que es dirigia fins aleshores des de Sevilla. Es va constituir el novembre de 1925 sota la presidència del bisbe de Salamanca, Francisco Frutos Valiente. La Junta Nacional tenia com a fins més importants: executar els acords de les tres assemblees celebrades, la preparació de la propera assemblea i coordinar les entitats o obres de premsa catòlica existents a Espanya. També convocaria el Dia de la Premsa.

L'any 1926 la Junta Nacional de Premsa Catòlica s'integrarà a dins de l'Acció Catòlica i el 1959 passaria a dependre de la recent creada Comissió Episcopal de Premsa e Informació de la Conferència de Metropolitans²⁷ d'Espanya.

²⁵ S'ha de destacar la tasca d'aquest prelat nascut a Santander el 1886 en favor de la propagació de la fe i dels mitjans de comunicació. Va començar l'any 1908 fundant l'Asociación Católica de Propagandistas, de la qual un any després en fou nomenat primer president. Després de crear *El Debate*, va fundar el 1912 l'Editorial Católica (que tenia diaris com *Ideal* de Granada, *El ideal Gallego* a La Corunya, *Hoy* a Badajoz, *La Verdad* de Múrcia o bé el *Ya* de Madrid), diferents revistes i l'Agència Logos. El 1944 va participar en la creació de la Biblioteca d'Autors Cristians (BAC). El 1933 va abandonar la direcció del diari *El Debate* per fer-se càrrec de la Junta Central d'Acció Catòlica i fundar el Centre d'estudis Universitaris (CEU). Fins i tot, va promoure una formació política que no va tenir èxit: *Acción Nacional*, que seria rebatejada per José María Gil Robles com *Acción Popular*. Va visitar el març de 1944 la ciutat de Girona per impartir unes conferències en el Teatre Municipal. El 1947 va ser nomenat bisbe de Màlaga. Va morir el 1968. És Servent de Déu i té oberta la causa de beatificació.

²⁶ Molt abans, el 1942, s'havia obert a Madrid l'Escola Oficial de Periodisme, instal·lada a l'Agència EFE. El 1968 també s'establiria a Barcelona. El 1971 s'obriren les Facultats de Ciències de la Informació a la Universitat Complutense de Madrid, i de la Universitat Autònoma de Barcelona, i a més, es converteix en Facultat, l'Institut de Periodisme de la Universitat de Navarra. Les escoles de periodisme s'extingirien al cap de quatre anys en favor de les facultats.

²⁷ La primera reunió de la Conferència de Metropolitans data del 1921. Congregava els arquebisbes dels arquebisbats d'Espanya. Cal recordar que les conferències episcopals -que reuneixen tots bisbes de les diòcesis d'un país-, es van crear anys després gràcies al Concili Vaticà II (1962-1965). A Espanya va substituir l'esmentada conferència de Metropolitans. Cada nova conferència episcopal va tenir la seva comissió episcopal de mitjans de comunicació. A Espanya es va crear a principis del mes de març de 1966, moment en que també es constituïa la Conferència Episcopal Espanyola.

Imatges que il·lustraven un article relacionat sobre la premsa catòlica a la *Hoja Parroquial del Obispado de Gerona* el 24 de juny de 1962 amb motiu del Dia de la Premsa i Informació de l'Església.

L'ORGANISME DIOCESÀ DE LA BONA PREMSA D'ACCIÓ CATÒLICA

La Junta Diocesana de la Bona Premsa de la diòcesi de Girona es refundarà el 1935 amb el nom d'Organisme diocesà de la Bona Premsa i s'integraria a dins dels moviments de l'Acció Catòlica a Girona. El bisbe Josep Cartaça va firmar el decret de constitució el 19 d'octubre d'aquell any.

Les publicacions que formaven part d'aquesta entitat eren fundades per les diferents branques d'Acció Catòlica i les que confiés el bisbe. El màxim objectiu era el de cuidar del sosteniment d'aquestes publicacions, proporcionar orientacions i fundar altres publicacions si calia.

L'equip directiu estava format per un president (el Vicari General del Bisbat de Girona), un tesorer i un secretari. N'eren vocals, els quatre capellans consiliaris d'Acció Catòlica, els membres del Consell Diocesà d'Acció Catòlica, els directors de les publicacions, el director de la Congregació Mariana del Seminari i un membre de la Secció de Propaganda de la Unió Diocesana d'Homes d'Acció Catòlica. A més, el bisbe podia nomenar els membres que ell considerés oportú. Es reunien trimestralment.

Totes les publicacions periòdiques del Bisbat s'hi podien adherir. Només feia falta que acceptessin les orientacions de l'Organisme i tenir censor eclesial. En el moment que es va aprovar el reglament, en formaven part: *Vida Catòlica* (revista diocesana editada pel propi bisbat de Girona), el

full parroquial diocesà i *Alba* (publicació femenina del Comitè Diocesà de Benjamins i d'Aspirants d'Acció Catòlica).

EL DIA DE LA PREMSA CATÒLICA DESPRÉS DEL FRANQUISME

L'any 1943 va tornar a canviar el barem de repartició dels diners que es recollien a la jornada. Des d'aleshores els diners es dividien en dues parts. El 35% anava a la Junta Nacional i el 65% es quedava a la diòcesi. Així, s'augmentava un 5% la dotació a les publicacions catòliques de la diòcesi. Del 35% de la Junta Nacional: un 20% anava al Tresor de la Bona Premsa que custodiava el bisbe de Madrid, un 10% al Papa i un 5% es guardava per la propaganda de l'any següent.

Tot i entrar en una situació política favorable a l'Església catòlica, en opinió del bisbe Cartaña (*Boletín Oficial Eclesiástico del Obispado de Gerona*, 15 juny 1947, pàgs. 117-118):

“Mantiene su actualidad aunque gracias a Dios en estos tiempos los periódicos españoles no ataquen a la Religión ni a la Iglesia, ya que aun bajo un régimen vigilante como el nuestro no todo lo que se publica merece franca entrada en un hogar cristiano. El sectarismo más o menos escondido procura infiltrarse en los espíritus a través de la letra impresa y efectivamente en nuestro país no faltan libros, obras literarias y otras publicaciones y escritos que desde el punto de vista católico no se pueden aprobar ni recomendar”.

El full parroquial diocesà de l'1 d'agost de 1954 animava a cremar els llibres que els cristians tinguessin a casa seva i avisar als amics que sense saber potser llegeixen publicacions “dolentes”, ja que en cas contrari, es podria caure en pecat d'omissió “*del que se les pedirá cuenta un día*”. La mateixa publicació culpava la maçoneria i el comunisme de l'existència dels escrits “dolents”.

La importància de la premsa en la formació de la persona motivava al bisbe Cartaña afirmar que si “San Pablo viviese en esta época sería periodista” (*Boletín Oficial Eclesiástico del Obispado de Gerona*, 15 juny 1957, pàg. 131). El 1958 i davant el *Dia de la Premsa Catòlica*, el prelat escrivia (*Boletín Oficial Eclesiástico del Obispado de Gerona*, 15 juny 1958, pàg. 97):

“Hoy, gracias a Dios nos movemos en un clima diferente; pero ¿quiere esto decir que hay que dejar de lado la actividad periodística? No, eso no; porque la

función de los periódicos no sólo consiste en luchar sino además en adoctrinar y en informar. La Iglesia que recibió de Jesucristo el encargo de enseñar [...] no puede tener abandonado un instrumento tan capital de su magisterio. La Iglesia necesita divulgar la verdad y para ello debe contar con medios propios, porque en el orden religioso no siempre las agencias de prensa merecen crédito.

Las agencias, por lo común dominadas por grandes empresas con fines distintos a los religiosos, acostumbran a silenciar y a veces tergiversar los hechos y acontecimientos religiosos, lo que hace que los católicos siendo en número preponderante en muchas naciones, no encuentren en la prensa la información y la doctrina que les apetece”.

NAIXEMENT D'ORGANISMES EPISCOPALS DE PREMSA

L'assemblea de la Conferència de Metropolitans celebrada el 29 de novembre de 1956 va acordar la creació d'una Comissió Episcopal de Cinema, Ràdio i Televisió. També va decidir canviar el nom de la jornada del Dia de la Premsa Catòlica pel de Dia de la Premsa i Informació de l'Església (*Actas de las Conferencias de Metropolitanos Españoles*, 1994, pàg. 29).

Tres anys més tard, el 1959, naixeria la Comissió Episcopal de Premsa i Informació. D'aquesta passaven a dependre la Junta Nacional de Premsa Catòlica, l'agència Premsa Associada i l'oficina d'informació i Estadística de l'Església. Els pressupostos es cobrien amb els diners de la col·lecta del *Dia de la Premsa i Informació de l'Església*.

Les dues comissions episcopals (la Comissió Episcopal de Cinema, Ràdio i Televisió i la Comissió Episcopal de Premsa i Informació) es fusionarien el 1964 per desig de l'assemblea de Metropolitans. La nova entitat passaria a dir-se Comisión Episcopal de Medios de Comunicación Social, el mateix nom que va adoptar a Espanya -un cop celebrat el Concili Vaticà II- l'ens dedicat als mitjans de comunicació de la recent creada Conferència Episcopal Espanyola.

El 1963 serà el darrer any que el *Dia de la premsa i informació de l'Església* es convoca el 29 de juny. La Comissió Episcopal de Premsa i Informació va acordar que l'any 1964 se celebrés el tercer diumenge de gener amb motiu de la festivitat de Sant Francesc de Sales, patró dels periodistes, que es commemora el 24 de gener. Hi ha constància de la seva celebració l'any 1965 (*Hoja Parroquial del Obispado de Gerona*, 24 gener 1965), però no del 1966.

El diumenge 7 de maig de 1967, dia de l'Ascensió, dos anys després del Concili Vaticà II (1962-1965), es va celebrar la primera Jornada Mundial de les Comunicacions Socials, que substituïria el Dia de la premsa i informació

de l'Església. Encara avui, aquesta jornada se celebra, i té un objectiu de conscienciació i formació. Cada any el Papa escriu un missatge relacionat amb el lema escollit. No s'organitza cap collecta per a tal fi.

No cal dir que l'Estat espanyol en va ser l'embrió d'aquesta jornada mundial després de tot el moviment que va suposar "la bona premsa" i amb l'organització per primer cop el 1916 d'un dia dedicat a promocionar la premsa catòlica.

Una mostra de com va anar canviant la concepció de la premsa al llarg dels anys per part de l'Església, com a mínim a la de Girona, és l'article que es podia llegir en el full parroquial diocesà el 10 de maig de 1970 a la secció *Parlem-ne* i que portava per nom «Mala Premsa?»:

"Anys enrere la premsa, en general, tenia "mala premsa", és a dir, mala anomenada entre molta gent. Es criticava els qui escrivien en els diaris i revistes com si fossin persones estranyes, quasi bé dolentes, que no feien més que tafanejar-ho tot i esbombar malvestats. De què provenia una tal opinió? És difícil d'explicar. Segurament una mica de cada cantó. Per una banda, semblantment al que passava amb el cinema, existia la idea que els diaris i revistes eres instruments del diable, o poc menys. Per l'altra, és possible que alguns diaris es traspassessin realment en els seus comentaris, notícies, dibuixos o fotografies. Amb tot, una cosa és ben certa: si alguna vegada ha existit, o existeix, «mala premsa», és perquè han existit, o existeixen «mals lectors». No hi ha ningú que es dediqui a gastar diners per fer un diari o una revista que després no pugui vendre... Si es fan diaris perniciosos és perquè hi ha gent que els compra. Endemés, hi ha un altre aspecte que cal tenir en compte; i és, que els diaris solen tractar temes que per naturalesa són opinables: política, economia, art, esport, etc. Llavors, és normal que cada diari ofereixi aquella idea que li sembla millor sobre aquestes matèries. Si un no hi està conforme, el que ha de fer es no comprar-lo o escriure una «carta al director». Voler que tots diguin precisament allò que un vol, és una solemne niciesia. Cal que hi hagi diversitat perquè cadascú pugui triar el que li agrada més."

BIBLIOGRAFIA

- *Actas de las conferencias de metropolitanos españoles 1921-1965* (1994). BAC. Madrid 1994. Edició preparada per Vicente Cárcel Ortí.
- ANDRÉS, José (1982). «La Iglesia» a *Historia General de España y América*, Vol XVI-1. Madrid: RIALP, pp 682-687.
- (1992) amb PAZOS, Antón M. «La buena prensa» a *Hispania Sacra*, Vol. XLIV, nº 89. Madrid, pp. 139-160.
- *Boletín de la Comisión Episcopal de Medios de Comunicación* (1999), n.196-197. Abril-Setembre de 1999. Madrid: Conferencia Episcopal Española.
- *Boletín oficial del obispado de Gerona*. Números diversos.

- *Crónica de la asamblea nacional de la Buena Prensa celebrada en Sevilla* (1904). Sevilla: imprenta de El Correo de Andalucía.
- *Crónica de la segunda asamblea nacional de la Buena Prensa celebrada en Zaragoza* (1909). Zaragoza: Tip la Editorial.
- *Hoja Parroquial del obispado de Gerona*. Números diversos.
- *El libro de la asamblea de Toledo* (1926). Toledo: Editorial Católica Toledana.
- *Reglamento de la Federación de Asociaciones religiosas de Gerona para el Fomento de la Buena Prensa* (1905). Girona: Bisbat de Girona.
- RODRÍGUEZ VILAGRAN, Àngel (2011). *La comunicació catòlica a la diòcesi de Girona*. Girona: Institut d'Estudis Gironins i Ajuntament de Girona.
- RUIZ, José-Leonardo (2005). *Catolicismo y comunicación de la historia contemporánea*. Sevilla: Secretariado de publicaciones de la Universidad de Sevilla.
- SÁNCHEZ, Isidro (1982). «La iglesia española y el desarrollo de la Buena Prensa» a *Les Elites espagnoles a l'epoque contemporaine (Actes du Colloque d'histoire sociale d'Espagne du 14 au 16 mars 1982)*. Cahiers de l'Université, nº1. Pau: Université de Pau et des Pays de l'Adour, pp 41-58.
- (2005). «El pan de los fuertes. La buena prensa en España» a *Clericalismo y asociacionismo en España: de la restauración a la transición* (cord. Julio de la Cueva i Ángel Luis López). Cuenca: Ediciones de la Universidad de Castilla-La Mancha, pp. 53-105.
- SÁNCHEZ, JJ; BARRERA, Carlos (1992). *Historia del periodismo español*. Pamplona: Eunsa.
- TAPIA, Alicia (2001). «La enseñanza de la documentación en la Escuela de Periodismo de *El Debate*. Antecedentes y evolución posterior (1889-1971)» a *Documentación de las Ciencias de la Información*, nº 24, pp. 218-229. Universidad Complutense de Madrid.

NOTES I DOCUMENTS D'ARXIU

